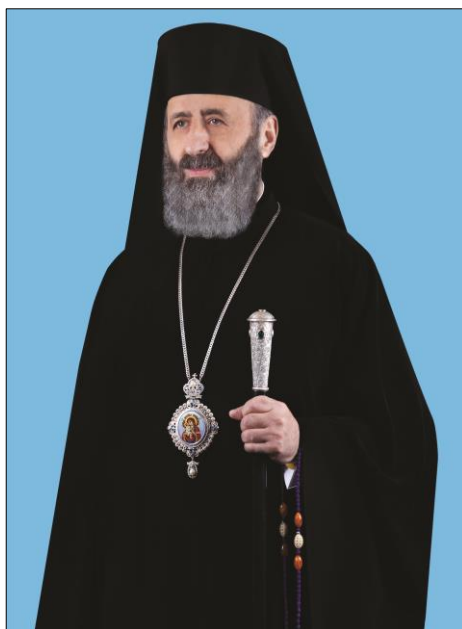

Cuvânt înainte

În Biserica Ortodoxă, sfintele icoane, socotite *Biblia în imagini*, se bucură de o cinstită deosebită, care „se îndreaptă către cel ce este înfățișat pe icoană”, cum afirmă Sfântul Vasile cel Mare. Prin simbolismul lor, icoanele ortodoxe rămân oglinzi în care se reflectă veșnicia, chei care ne deschid ușile lumii inteligibile și ferestre deschise spre acel „cer nou și pământ nou”, pe care le așteptăm, potrivit făgăduinței divine (II Petru 3, 13). Contemplarea icoanelor ne face să ne aducem aminte de bărbăția și de eroismul martirilor și al sfinților zugrăviți pe ele, iar simpla lor vedere ne îndeamnă la imitarea stilului lor de viață trăită după Evanghelie. Icoanele sunt un puternic susținător al vieții creștine, au un rol instructiv, pentru faptul că ne pun mereu în față faptele trecute și calitățile morale ale acelor care s-au distins printr-un caracter superior, dar această instruire se face cu scop educativ: „ca să evităm cele rele și să râvnim virtuțile”, după cum ne spune Sfântul Ioan Damaschin.

Întocmai ca și cuvântul, icoana este un limbaj imagistic ce exprimă numeroase aspecte ale învățaturii de credință. Artă iconografică reflectă elocvent viața spirituală a Bisericii, ajutându-ne să înțelegem istoria eclezială și reperele teologice ale vremurilor trecute și prezente. Așa cum scria marele teolog Leonid Uspensky, „arta icoanei, legată, prin cei care o creează, de lumea căzută în care trăim, este, totodată, o oglindă a poporului, a epocii, a mediului și chiar a vieții personale a artistului”. În acest sens, putem înțelege și în termeni teologici, nu doar în cheie etnografic-populară, arta zugrăvirii icoanelor pe sticlă, practică aproape exclusiv în spațiul transilvan prin influența venită din Europa Centrală, în secolele al XVII-lea și al XVIII-lea.

În ceea ce privește icoana pe sticlă, trebuie să avem în vedere spațiul pentru care a fost ea concepută inițial, acesta fiind atât casa tradițională a țaranului ardelean, cât și bisericuța din sat. Picturile pe sticlă așezate cu respect la loc de cinste pe pereții odăilor erau pentru credincioșii necunoscători ai slovelor o importantă carte sfântă care le vorbea despre credința lor.

Creștinii din Transilvania venerau cu multă evlavie icoanele Maicii Domnului cu Pruncul, ale Mântuitorului Iisus Hristos, ale Sfintei Treimi (Troița), ale sfinților protectori precum Sfântul Nicolae – ocrotitorul familiei, Sfântul Gheorghe – al pământului, Sfântul Ilie – al recoltei, Sfântul Dumitru – al păstoritului, Sfântul Haralambie – apărător de boală ș.a.

Pe teritoriul județelor Alba și Mureș care compun nobila Arhiepiscopie a Alba Iuliei a existat o veritabilă tradiție a picturii pe sticlă. În acest sens, amintim doar celebrele școli picturale din Maierii Bălgadului și din Laz (jud. Alba) sau din Iernuțeni-Reghin (jud. Mureș). Prin grija și strădania unor oameni iubitori de cultură și de frumos, această artă se perpetuează încă până în zilele noastre, fiind organizate în numeroase parohii ateliere de pictură pe sticlă, unde tinerii și nu numai pot deprinde acest frumos meșteșug care îi poate ajuta să înțeleagă credința ortodoxă și chiar să se descopere pe ei înșiși în ipostaza de creatori și agenți ai lucrării Sfântului Duh. Până și unele școli populare de artă propun publicului larg programe de inițiere în tehnica picturii pe sticlă.

Într-un astfel de context se naște și cartea de față, în care ne sunt prezentate 100 de icoane pe sticlă, pictate de către doamna Maria Mera, o talentată și inspirată pictoriță de pe plaiurile mureșene. Originalitatea lucrării constă în faptul că ne oferă prilejul de a admira icoanele a 100 de sfinți români. Acești „casnici ai lui Dumnezeu” (Efeseni 2, 19) au apărut „legea strămoșească”, înfruntând cu bărbăție pe otomani și pe habsburgi sau pe alți asupritori și cotropitori care doreau să stârpească dreapta credință a românilor, născuți creștini prin propovăduirea Sfântului Apostol Andrei. Ne amintim de Ștefan cel Mare și Sfânt, apărătorul pământului românesc în fața primejdiei Semilunei și ctitor de sfinte locașuri. Îi avem pildă pe preoții Mărturisitori Ioan din Galeș și Moise Măcinic din Sibiel și pe călugării Visarion și Sofronie și pe credinciosul Oprea, toți din Ardeal, care s-au împotrivit fațiș uniației.

Pe lângă icoanele acestor atleți ai lui Hristos, ilustrate în paginile cărții, prin osteneala autorilor, preotul Eugen Bărăian – paroh la parohia „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din Sângeorgiu de Mureș, domnul Ilarie Gh. Opriș – fondatorul Asociației Artiștilor Plastici Mureșeni și domnul Eugen-Marian Bărăian – secretarul eparhial al Arhiepiscopiei Alba Iuliei, ne este prezentată într-un mod sintetic și limpede viața fiecăruia dintre cei 100 de sfinți români zugrăviți de Maria Mera. Îi felicităm pe autorii lucrării pentru dragostea pe care o arată sfinților de pe meleagurile noastre românești și pentru promovarea artei picturii pe sticlă. Avem nădejde că toți cei care vor citi această carte și vor admira cele 100 de icoane vor afla o oază de frumusețe spirituală într-o lume care cultivă tot mai des o „iconografie demonică”, după expresia părintelui John Breck. Valorificând tezaurul iconografic românesc și aducând cinstirea cuvenită sfințelor icoane, vom contribui la înfrumusețarea sufletelor noastre și a universului în care trăim.

† IRINEU
Arhiepiscop al Alba Iuliei

Ferestre spre Cer

A fi sfânt înseamnă a-I semăna Mântuitorului Hristos întru totul: prin gânduri, simțăminte, cuvinte și fapte. Cea mai caracteristică trăsătură a sfințeniei este dragostea care atrage toate virtuțile: smerenia, dreptatea, hărnicia, înfrânarea, ascultarea, veselie... Este o țintă spre care sunt chemați toți cei botezați, și care se atinge doar în Ceruri, după o luptă de o viață întreagă, cu încredere în ajutorul lui Dumnezeu. Sfințenia nu este o exagerare, ci dimpotrivă, este starea de echilibru și armonie care aduce o viață plină de bucurie. Sfinții sunt oameni adevărați și nimic din ce e omenesc nu le lipsește, doar că în ei binele a învins. Adesea trăim lângă sfinți și nu-I recunoaștem.

Multe ținuturi ale lumii s-au învrednicit să-i facă raiului belșug de suflete alese, care pururea se împărtășesc de neînserata lumină a lui Dumnezeu. Întru aceasta, nici hotarele neamului românesc n-au fost mai sărace decât altele. Din duhul poporului român au izvorât suflete ce s-au suit în ceata dreptilor; din sângele lui s-au plămădit trupuri care n-au suferit stricăciunea morții; sub altarele lui s-au mucenicit mădulare care, prin suferință, au mărturisit puternicia duhului întru Hristos; prin munții lui s-au mântuit sihaștri în luminată cuviosie, mistuindu-se în rugăciune, post și priveghere; și nu pe puține din scaunele vlădicești s-au nevoit ierarhi care, peste cununa de aur și nestemate a prețuirii celei de obște, și-au adăugat cununa cea nepieritoare a sfințeniei.

Cu toate că au chipuri duhovnicești, mai presus de orice chip al sângelui și al cărnii, ei sunt acolo iconarii chipurilor noastre, așa cum sunt zugrăviți în cele o sută de icoane pe sticlă reprezentate într-un mod autentic de artistul plastic Maria Mera într-un frumos mănunchi de comuniune sfințită și sfințitoare.

Pictura pe sticlă este un gen al artei populare practicat aproape exclusiv în Transilvania în cursul sec XVI și XVII și se caracteriza printr-un desen naiv, dar foarte sugestiv și printr-o compoziție simplă și clară, fără proporții anatomice și de perspectivă dar echilibrată anatomic.

Sfântul Apostol Andrei, martirii și mucenicii, ierarhii și cuviosii, voievozii și mărturisitorii zugrăviți în această „colecție centenar” reprezintă adevărul de netăgăduit că pământul românesc și neamul plăsmuit prin simbioza daco-romană au odrăslit în cel mai curat sens sfinți care sunt adevărați mijlocitori români la Tronul Preasfintei Treimi.

Măiestria artistică a fost susținută de strădania domnului Ilarie Opriș și completată cu însoțirile din sinaxare ale domnului secretar eparhial Eugen Marian Bărăian, absolvent de teologie.

Lucrarea în ansamblul ei nu este altceva decât „prinos și jertfă lui Dumnezeu, întru miros cu bună mireasmă”(Efeseni 5,2).

Pr. Olimpiu ZĂHAN, Protopop de Târgu Mureș

Icoana pe sticlă – scară la cer

Maria Mera s-a „recuperat” pe sine, după o viață tumultuoasă, în care a fost mai degrabă tangentă la artă, din perspectiva creației, nu și din cea a deschiderii spre artă, a sensibilității exersate mai întâi în muzică și abia mai târziu dedicându-se în exclusivitate artei plastice.

Pe acest teritoriu însă, și-a încercat într-un ritm alert disponibilitățile într-o multitudine de registre stilistice și, cu sfială și migală, prin toate mijloacele, de la icoana pe sticlă la pictura de șevalet.

Ultima ispravă de anvergură e într-un domeniu în care trăirea personală s-a întâlnit cu tradiția, credința s-a intersectat cu arta. Rezultatul? În nici cinci ani, a realizat sute de icoane pe sticlă, într-o mare diversitate tematică, vegheată estetic de cea mai importantă autoritate mureșeană în domeniu, pictorul Călin

Bogătean, profesorul său la Școala Populară de Arte.

Ceea ce dă distincție demersului Mariei Mera în pictura de icoane pe sticlă e o temă specială pe care și-a asumat-o: „Sfinți Români” și cifra 100. De aici încărcătura simbolistică a gestului artistic, în orizontul anului 2020 (100 de ani de la semnarea Tratatului de la Trianon), dar și dificultățile implicite – o dată e vorba de selecția celor o sută de sfinți, dintre cei care se regăsesc în galeria credinței strămoșești, și apoi stabilirea variantei potrivite a portretului cu cea mai mare relevanță.

Nu în ultimul rând, Maria Mera a respectat canonul, nesemnându-și picturile, deși acestea au și o indiscutabilă amprentă personală.

O notă în plus pentru proiectul Mariei Mera o dă modul în care biografia sfântului pictat a devenit suport pentru o relaționare empatică, în așa fel încât trăirea pictorului să câștige în emoția artistică. Actul de creație a devenit, consecutiv, act de cunoaștere.

Oricum, apropierea de fiecare portret își are și treptele deprinderii, învățării meșteșugului, pentru că Maria Mera a pornit la drum, perfecționându-și cu fiecare portret arta, cel mai bun dascăl fiind pe rând fiecare lucrare în parte.

A fost un exercițiu temerar, curajos, care, dincolo de orice dezacorduri artistice, se impune prin miza ideii și a simbolisticii sale.

Câștigul însă se reîntoarce la autor, atât prin înscrierea unui record artistic în biografia sa, cât și prin substanțializarea artei sale iconografice.

Într-o istorie a credinței și a mentalităților, „Sfinții Români”, în versiunea Mariei Mera, își vor găsi un loc referențial.

Artistul Maria Mera și-a demonstrat sieși că și pictura icoanei pe sticlă este o scară la cer.

Nicolae BĂCIUȚ, Directorul Direcției Județene de Cultură Mureș

Sfinții Români mai aproape de noi

Sfinții au fost oameni muritori ca și noi, care au trăit în necezuri și păcate, dar, la răscrucea vieții lor s-au convertit la Hristos, și-au schimbat felul vieții trăite în fărădelegi și luându-și crucea înfrânării, a stăpânirii de sine, au urmat lui Iisus Hristos, punându-și de acord voința lor cu voința Domnului Hristos. Ei n-au mai trăit pentru trup, ci pentru suflet, lepădând și disprețuind toate cele stricăcioase, trăind, deci, după Legea Sfintei Evanghelii. Astfel, din muritori au ajuns nemuritori, și din ființe pământești, îngeri în trup.

Pe acest drum au mers Apostolii Domnului, cuvioșii, asceții, ierarhii, mucenicii, dar pe acest drum caută să meargă și creștinii care se îngrijesc să-și lumineze viața. Pe acest drum au mers și bărbați și femei, păcătoși fiind înainte, dar prin pocăință și curățire de păcate și cu harul lui Dumnezeu, au ajuns la treapta sfințeniei. Astfel de exemple ne oferă Maria Magdalena, Maria Egipteanca, Fericitul Augustin și alții. Sfinții sunt prietenii și casnicii lui Dumnezeu. Ei ne sunt izvor de credință și de dragoste nemărginită față de Dumnezeu și aproapele. Ei sunt lauda și stâlpii Bisericii, icoane vii ale lui Dumnezeu în lume.

Acest pământ binecuvântat de Dumnezeu, care se numește România – Grădina Maicii Domnului –, a dat nume de sfinți care strălucesc pe bolta cerească, devenind mijlocitori înaintea lui Dumnezeu pentru noi și pentru lume. Iată motivul pentru care noi trebuie să-i cinstim, iar una dintre modalitățile prin care putem să le aducem cinstire este și pictarea icoanelor lor, rânduite de Sfânta Biserică.

Icoana este o fereastră spre Absolut, care ne descoperă lumea transfigurată, adică lumea celor ce se împărtășesc de slava harului dumnezeiesc și, totodată, ne dezvăluie conținutul acestei transfigurări, adică sfințenia. Reprezentarea sfinților în icoane confirmă credința Bisericii în Întruparea Cuvântului lui Dumnezeu, după cum mărturisește Sfântul Evanghelist Ioan: „Și Cuvântul s-a făcut trup, și s-a sălășluit între noi și-am văzut slava Lui, slavă ca a Unuia-Născut din Tatăl, plin de har și de adevăr”. (Ioan, 1:14)

Primul împărat creștin a fost Sfântul Constantin cel Mare. Încreștinarea lui se datorează mamei sale, Sfânta Elena, și intervenției directe a lucrării lui Dumnezeu, prin arătarea Semnului Sfintei Cruci pe cer. Rânduitor a fost de Bunul Dumnezeu a se construi în Sângeorgiu de Mureș o biserică nouă spre slava Lui, avându-i ocrotitori tocmai pe Sfinții Împărați Constantin și Elena. Piatra de temelie a fost pusă în anul 2013, atunci când se împlineau 1700 de ani de la Edictul de la Mediolan, emis de către Constantin cel Mare, prin care se oferea libertatea creștinilor. Tot în comuna noastră și-au găsit vocația și chemarea spre arta picturii și iconografiei un grup de creștini evlavioși și omenoși, care au deprins arta picturii pe sticlă.

Abilitățile și le-au dezvoltat în diferite tabere organizate de parohia noastră, de Primăria Comunei Sângeorgiu de Mureș, de Asociația Culturală Sfântul Gheorghe, sau chiar de anumiți credincioși care și-au pus casa, curtea și avutul lor la dispoziția pictorilor. S-au făurit mai multe tipuri de icoane pe sticlă, de diferite dimensiuni, evoluția lucrărilor fiind vizibilă de la o tabără la alta. S-au organizat expoziții, vernisaje, dar cel mai important este faptul că icoanele realizate în taberele de pictură împodobesc cu cinste biserica „Sfinții Împărați Constantin și Elena” din parohia noastră. Aceste icoane vor rămâne în biserică până la realizarea picturii murale, deoarece icoanele ortodoxe sunt obiecte de cult sfințite, podoabele cele alese ale bisericilor și ale caselor bunilor credincioși. Cartea de față este o lucrare complexă care a necesitat efort, străduință și căutare. Adeseori vedem chipurile sfinților români pictate în biserici, dar cunoaștem mai puțin viața și nevoița lor pentru Hristos-Domnul. Acum putem să le vedem chipul pictat și alături să le citim și viața, spre folosul nostru duhovnicesc.

Prin munca și strădania domnului Ilarie Opriș, a doamnei Maria Mera, care cu sufletul, cu penelul și cu dragoste a pictat pe sticlă chipurile sfinților, prin abnegația și cercetarea tânărului teolog Eugen-Marian Bărăian, care a alcătuit biografia sfinților români, simțim nimbul lor strălucitor mai aproape de noi, ocrotindu-ne.

Sfinților din neamul nostru românesc, rugați-vă lui Dumnezeu pentru noi, păcătoșii!

Preot Eugen BĂRĂIAN, Paroh la Sângeorgiu de Mureș

Prefață

Maria Mera, iconara mărturisitoare a sfinților români

Cu deosebită plăcere aștern aceste sincere gânduri, cu dorința de a vă face cunoscut, cum am avut oportunitatea să o cunosc pe minunata doamnă Maria Mera. Cu siguranță se pune întrebarea cine este și ce are unic de îmbucură sufletele atâtor oameni în contemporaneitate.

Ucenică a cunoscutului publicist Ilarie Gheorghe Opreș, aproximativ de 4 ani, din 2015, artistul plastic Maria Mera ne transpune în lucrările sale lumea văzută și cea nevăzută într-o manieră artistică originală. Toate acestea în faimoasele vernisaje avute până în prezent. Fiind o fire simplă și smerită nu se laudă și nici nu vorbește despre truda asiduă, dar statornică, de a crea lucrări artistice de mare valoare, cu mare impact asupra publicului, ceea ce îi conferă aprecierea acestuia și renumele.

Întreaga sa operă artistică are ca punct de referință modele faimoase din trecut și din prezent, dar și pe profesorul său îndrumător, maestrul Ilarie Gheorghe Opreș. Multele surse de inspirație sunt dovada că, temele sunt diverse, creative, atractive, iar tehnicile, diferite. Natura, obiceiurile, tradițiile, personalitățile istorice, sfinții români sunt doar câteva inspirații pe care Maria Mera, cu atâta dăruire, încearcă să le redea în exponatele sale, în lucrările de pictură în ulei pe pânză, dar și în icoanele pe sticlă.

Considerând, că toate acestea au constituit baza expunerilor sale expoziționale, m-au motivat să o apreciez din mai multe perspective: ca om, ca artist, ca cetățean, ca personalitate de onoare al minunatului plai românesc.

Ca om, Maria Mera este o persoană demnă, de mare calitate, fiind originară din Bacău și având o educație aleasă. A îndrăgit muzica de mică, cântând la vioară, la o școală cu profil de muzică, din orașul Reghin. Artele plastice au atras-o însă mai mult, antrenându-o an de an în studiul și practicarea artei decorative și artizanatului.

Ca artist, are un bogat palmares de activități artistice. Cum am participat cu drag la mai multe vernisaje de ale dânzei, cunoscându-o ca pictor consacrat, m-am bucurat că sunt un martor direct al progresului său artistic. Vedeam cum „patrimoniul” pictural al acesteia, din an în an, se îmbogățește cu exponate tot mai frumoase, tot mai diverse, tot mai numeroase, tot mai atractive prin năzuințe, profesionalism și performanțe. În ciuda faptului că și-a început cariera artistică relativ recent, precum am mai amintit, ascensiunea sa artistică s-a făcut rapid.

Aceasta datorită simțului civic foarte dezvoltat, a ambiției sale de a aduce mărturii picturale cât mai reprezentative, a dorinței sale de a mărturisi frumusețea virtuților înaintașilor noștri. Străbunii noștri dragi, adevăratele noastre valori spirituale, ce ne pot fi modele nouă celor de azi, mireni și monahi deopotrivă.

Ca cetățean, ca personalitate marcantă al minunatului plai românesc, este un om de mare onoare, onest, harnic, responsabil în tot ceea ce întreprinde. Își dorește ca prin pictură să dezvolte artele plastice românești astfel încât să fie românul în topul artiștilor merituoși din țară și din lume. Fiind în asentimentul publicului clujean, am remarcat abilitățile sale de artist plastic prin care încearcă și reușește să își pună în valoare talanții primiți în dar de la Dumnezeu, Treimea cea de o ființă, Tatăl, Fiul și Sfântul Duh. Acest fapt chiar dânsa îl declară cu atâta bucurie și responsabilitate în fața auditoriului, ca motivație la tot ceea ce face ca pictor. Picturile în ulei și icoanele pe sticlă sunt amprente artistice ale inspirației divine a Mariei Mera. Noi, românii, suntem mândri de faptul că a expus deja o mulțime de lucrări în 15 țări, fiind mereu prezentă și la taberele de pictură atât în țară, cât și peste hotare.

La sfârșitul anului 2019, în 17 decembrie, la Teatrul Național, Cluj-Napoca, am fost invitată, de către managerul cultural și moderatorul evenimentului, Mariana Enache, la vernisajul expoziției personale de icoane pe sticlă a distinsei pictorițe Maria Mera.

Invitația am acceptat-o imediat cu multă bucurie deoarece bănuiam că iarăși, ca de atâtea ori, Maria Mera ne va arăta cum abnegația, seriozitatea și munca sa e atât de responsabilă. Mi-a captat atenția și m-a impresionat prin tematica aleasă: „Sfinții români”. A ales un subiect extrem de frumos, dar foarte greu de abordat. Aceasta deoarece se cunoaște că pictarea sfinților presupune din partea artistului: un timp mai îndelungat rezervat picturii sfinților, o bună cunoaștere a vieții acestora, o pregătire mai deosebită în perioada picturii (post, rugăciune, spovedanie, o pace sufletească), un „acord” și empatizare a artistului cu sfântul pictat, și în primul rând o mare binecuvântare cerească dumnezeiască. Mi-am amintit de ceea ce spunea Constantin Noica în lucrarea sa „Jurnal de idei”: „Între o statuie și o icoană e deosebire de ordin, în sens pascalian. O statuie ține de lume, o icoană transcende lumea. Dar icoane, nu tablouri!”¹

A sosit ziua mult așteptată a vernisajului. Ne-am perindat toți cei prezenți, cu multă răbdare, prin fața fiecărei icoane expuse. Era o bucurie de negrăit. Admiram cu toții icoanele cu Sfânta Cuvioasă Parascheva, Sfântul Cuvios Dimitrie cel Nou, Ocrotitorul Bucureștilor; Sfântul Voievod Ștefan cel Mare, Sfântul Cuvios Daniil Sihastrul; Sfântul Ierarh Petru Movilă, Mitropolitul Kievului; Sfinții Martiri Brâncoveni: Constantin Vodă cu cei patru fii ai săi; Constantin, Ștefan, Radu, Matei, și sfetnicul Ianache, Sfântul Voievod Neagoe Basarab; Sfântul Ierarh Martir Antim Ivireanul, Mitropolitul Țării Românești, etc. Icoanele ne deschideau o ușă spre cer, prin care reușeam să ne reamintim cu mult drag de oamenii care au depășit materialul, trăind realmente spiritualicește în, cu, și pentru Iisus Hristos, devenind sfinți după trecerea la cele veșnice, prin pronic dumnezeiască.

Erau 100 de icoane, ce îi reprezenta atât de real pe sfinții români, încât păreau vii.

¹Citate despre icoane, accesibil online <http://subiecte.citatepedia.ro/despre.php?s=icoane> (6.01.2020).

Am trăit o mare emoție deoarece am realizat mai mult ca niciodată, în prezența atâtor străbuni sfinți, ce înseamnă să fi un bun creștin, un bun păstrător al tradițiilor creștine, ce înseamnă să ai o viață înduhovnicită, astfel încât aceasta să te ducă în Rai și să poată să te declare Dumnezeu, ca fiind sfânt al Său.

În același timp am simțit o mare mândrie identitară și națională, anume aceea de a fi români descendenți din oameni atât de etici și trăitori creștini. Trăiam un moment inedit, o „întâlnire” la care noi, cei din postmodernism empatizam prin icoană cu cei care și-au dat tot interesul ca să trăim frumos, liberi, moralicește. Eram convinsă, că sus în cer, în împărăția cerească, toți sfinții români se bucurau de această frumoasă inițiativă a Mariei Mera, aceea de a-i picta, de a-i readuce în atenția neamului lor, ca pildă de viață. Prezenți prin redare iconografică, dar și spirituală, sfinții români au fost mereu și sunt strămoșii noștri dragi, care, prin viața lor virtuoaasă, golită de cele lumești și îndreptată spre cele spirituale mai ales, au reușit să ne transmită modelul demn de urmat: Iisus Hristos.

De cum am văzut icoanele, am fost convinsă că Maria Mera a studiat profund viețile sfinților români, că s-a familiarizat cu ei, că îi cunoaște îndeajuns, cât să poată avea priceperea de a-i picta. Da, ea a urmat cu strictețe câțiva pași pe care orice pictor îi urmează când se apucă de lucru. Am vorbit cu dânsa, în timp ce vedeam icoanele pe sticlă expuse, despre cum a fost inspirată și motivată să picteze exact 100 de sfinți români. Realizăm că, pe lângă faptul că această temă de dezbatere este foarte actuală, ea a devenit unică în țară, dar și în lume, prin simbolistica numărului 100. Acest 100 a dorit să se alinieze axiologic și numerologic cu cei 100 de ani de la Marea Unire din 1918², dar și cu 100 de ani de la Tratatul de la Trianon din 1920³.

Cuvintele erau parcă mult prea puține ca să exprime exact credința sa, în faptul că a pictat totul, în mai puțin de un an, credem că sub harul Sfântului Duh, fiind inspirată și îndrumată divin, în mod nevăzut, la fiecare icoană cum anume să o picteze. Mi-a venit să îl parafrazez pe Vincent Van Gogh „Tablourile sunt însuflețite, lucru care provine din sufletul pictorului.”⁴

² Marea Unire din 1918 a fost procesul istoric în urma căruia toate provinciile istorice locuite de români s-au unit în anul 1918 în cuprinsul aceleiași stat național, România. ... Unirea Basarabiei, a Bucovinei și, în cele din urmă, a Transilvaniei cu Regatul României (așa-zisul Vechi Regat) a dus la constituirea României Mari. (Citat din Marea Unire, accesibil online https://ro.wikipedia.org/wiki/Marea_Unire (6.02.2020).

³ Tratatul de la Trianon a fost semnat la data de 4 iunie 1920 între Puterile Aliate învingătoare în Primul Război Mondial și Ungaria, în calitate de stat succesor al Imperiului Austro-Ungar, stat învins în Primul Război Mondial. Tratatul a fost semnat în Palatul Marele Trianon de la Versailles de către 16 state aliante (inclusiv România), pe de o parte, și de Ungaria, de altă parte. Tratatul a fost semnat pentru a stabili frontierele noului stat Ungaria cu vecinii săi: Austria, Regatul Sârbilor, Croaților și Slovenilor (stat devenit ulterior Iugoslavia), România și Cehoslovacia. Tratatul de la Trianon a făcut parte din seria tratatelor încheiate la finalul Primului Război Mondial. (Citat din Tratatul de la Trianon, accesibil online https://ro.wikipedia.org/wiki/Tratatul_de_la_Trianon (6.02.2020).

⁴ Citate despre pictură și suflet. Accesibil online <http://subiecte.citatepedia.ro/despre.php?s=pictur%E3%2Csuflet> (6.01.2020).

În aceste condiții, a cercetării a 100 de personalități românești, declarate sfinte, se observă că, încă de la bun început se distinge fermitatea și dorința sa tot mai acerbă a pictoriței de a ilustra cât mai bine pictural, cu exactitate, personalitatea lor.

A început frumosul vernisaj. Sala era plină. Auditoriul, încântat și în același timp nerăbdător să afle cât mai multe despre icoanele expuse. Fiecare a trecut prin fața icoanelor și le-a admirat îndelung. Toți eram în același sentiment, că trăim un eveniment inedit prin tematică și redare originală. Culorile, formele, orientarea în spațiu, totul anunțau o expoziție de excepție, demnă de a fi cât mai mult vizualizată de public.

Când mi s-a dat cuvântul de către Dorina Pop, presedintele A.A.P. Cluj, mi-am dat seama că, toți știau exact ceea ce e icoana prin propriile lucrări sau trăiri duhovnicești în prezența ei. Totuși am reamintit ceea ce înseamnă icoana și că, expoziția se concentrează pe cuvinte cheie ca: sfânt, icoană, unire, credință, strămoși, modern, tradițional. Am oglindit prin cuvinte etimologia cuvântului „icoana”, ce vine din grecescul eikon care înseamnă un portret. Desigur că, nu un portret al laturii fizice, ci al celei transcendente, destinat să comunice spiritului, într-o redare nu a materiei, ci a conținutului care se găsește dincolo de făptura fizică⁵, că icoanele sunt poartă spre cer, ușa spre divinitate, dar și spre inima omului. Am insistat pe faptul că „icoana este o imagine plastică, artistică sau artizanală a unor ipostaze sau acțiuni ale divinității sau a unor sfinți sau zeități de rang secundar, fiind deci considerată sacră (în special în cadrul religiei creștine ortodoxe). Este expusă atât în lăcașurile de cult, dar și în locuințele credincioșilor, uneori și în alte edificii cu scopul de a evoca divinitatea.”⁶

Icoana redată pe sticlă arată în fapt icoana din sufletul pictorului, dar și a celui ce o vizualizează. Paul Evdokimov spune despre icoană că ea este postirea ochilor. E important cum privești o icoană, ce îți inspiră aceasta, ce trăiri ai în prezența ei. Dar, fiecare fiind unic, are trăirile proprii în prezența unei icoane. Numai ceea ce te înalță spiritual te face mai bun. Așa și icoana te face să îți dorești să vorbești prin rugăciune cu Dumnezeu, cu Maica Domnului, cu sfinții. O icoană te face să te și întrebi cum poți vorbi atât de puțin cu sfinții, dar să fii atât de mult ajutat. Fiecare vorbă, gest, uitătură, grai poate fi o rugăciune. De aceea icoana e importantă pentru că, vorbirea cu sfinții reprezentată în ea se face exact sub forma unei cruci. atât pe orizontală, cât și pe verticală.

Dar ce este un sfânt? „În limba română termenul sfânt a fost preluat din limba slavă „sfiat” cu derivatele sale „sfiatoi”, „sfiasenai”, care înseamnă luminat, deosebit, sfințit etc, sfințenia fiind atributul prin excelență al lui Dumnezeu, în timp ce oamenii se pot împărtăși de sfințenia lui Dumnezeu în măsura în care se sfințesc și ei, în măsura în care Hristos ia chip în ei.”⁷

⁵ Icoane pe sticlă, accesibil online <http://icoana.artspace.ro/icoana-sticla-etape-lucru-25.html> (6.01.2020).

⁶ Icoană, accesibil online <https://ro.wikipedia.org/wiki/Icoan%C4%83> (6.01.2020)

⁷ Canonizarea sfinților în Biserica Ortodoxă, accesibil online <https://www.crestinortodox.ro/religie/canonizarea-sfintilor-biserica-ortodoxa-69619.html> (6.01.2020).

Oare înțelegem toți ceea ce este real un sfânt și ceea ce îl face să primească această denumire? „Sfântul este o persoană care, din punct de vedere religios, este considerată foarte apropiată de Divinitate și fără păcate. Un sfânt este o persoană, care pe parcursul vieții a făcut fapte bune, lucru ce conduce spre purificarea sa spirituală, și a ajuns în Rai. Este preponderent întâlnită în creștinism, dar și la alte religii, având diverse particularități. Recunoașterea oficială a calității de sfânt este efectuată de o autoritate religioasă și politică; ea este adesea cauzată de aclamarea adeptilor și credincioșilor, depinzând în unele biserici de minunile legate de omul sfânt.”⁸ Petre Țuțea scria că: „...A fi sfânt, înseamnă a fi suveranul tău perfect. Sfântul are forța de coeziune a pietrei. Un sfânt poate fi și analfabet, dar e superior unui geniu, fiindcă ideea de sfințenie e legată de ideea de minune. Un sfânt poate face o minune. Geniul face isprăvi, nu minuni. Lumea e ancorată în cultul genialității ca slăvire a progresului în afară. Atât. Or, cu cât suntem mai avansați, mecanic și material, cu atât suntem mai departe de esența reală a lumii, de sfințenie...”⁹

Am accentuat pe faptul, că sfinții nu au fost doar în trecut și acum gata, în modernism, nu mai există. Întâlnirea cu sfinții e o taină, un dar, o clipă pe care cei foarte curați sufletește, despătimiții, pot să o perceapă, dar să și o trăiască, real. „Curios!” ar zice cei care nu au cunoscut deloc dogma creștină sau sunt ateii, sau neutri, sau care încă nu sunt încredințați, că sfinții există. Au existat și vor exista deoarece și Iisus Hristos a fost, este și va fi mereu. Și azi, printre noi, trăiesc mulți oameni virtuoși, credincioși, care au o viață curată, sporită duhovnicește, care urmează în mod real modelul vieții Domnului Iisus Hristos, și care după moarte, cu siguranță pot fi numiți de Dumnezeu sfinți. Poate ne întrebăm de ce atâta taină, atâta nepricepere, atâta neînțelegere a noastră. Putem da un răspuns clar. Ca să putem vorbi cu ei, mai întâi trebuie să credem că ei există, că sunt sfinți, dar mai ales să credem că există Dumnezeu Atotputernic, Atotștiutor, Milostiv și Drept.

Tocmai de aceea, într-o lume globalizată, a indiferentismului și sincretismului, în care se pare că nihilismul capătă teren, o astfel de expoziție cu un titlu atât de semnificativ „Sfinții români” își are un merit aparte deoarece readuce în suflete noastre tradiția creștină, mentalitatea Mântuitorului, mărturisirile apostolilor. Ce poate fi mai frumos ca omul modern, care trăiește într-o dezvoltare tehnologică rapidă care o ia înaintea dezvoltării etice, este conștient că va fi ajutat mereu de sfinți.

Am considerat că, e foarte expresivă Scrisoarea lui Ștefan cel Mare către Principii creștini după victoria de la Vaslui - 25 ianuarie 1475. Am citat din ea pentru aducere aminte cât s-au zbatut înaintașii noștri, printre ei chiar sfinții pictați în icoane la această expoziție de icoane și luare aminte ce responsabilitate avem noi, urmașii acestor sfinți, generațiile rămase: să fim măcar așa credincioși, iubitori de neam și patrie, precum au fost ei.

⁸ Sfânt, accesibil online <https://ro.wikipedia.org/wiki/Sf%C3%A2nt> (6.01.2020)

⁹ Petre Țuțea, *322 de vorbe memorabile ale lui Petre Țuțea*, București, Editura Humanitas, 1997, p. 98.

„Noi, Ștefan voievod, din mila lui Dumnezeu domn al Țării Moldovei, mă închin cu prietenie vouă, tuturor cărora le scriu, și vă doresc tot binele, și vă spun Domniilor Voastre că necredinciosul împărat al turcilor a fost de multă vreme și este încă pierzătorul întregii creștinătăți și în fiecare zi se gîndește cum ar putea să supună și să nimicească toată creștinătatea. De aceea, facem cunoscut Domniilor Voastre că, pe la Boboteaza trecută, mai sus-numitul turc a trimis în țara noastră și împotriva noastră o mare oștire, în număr de 120.000 de oameni... Auzind și văzînd noi acestea, am luat sabia în mîină și, cu ajutorul Domnului Dumnezeu nostru Atotputernic, am mers împotriva dușmanilor creștinătății, i-am biruit și i-am călcat în picioare, și pe toți i-am trecut sub ascuțișul sabiei noastre; pentru care lucru, lăudat să fie Domnul Dumnezeu nostru. Auzind despre aceasta, păgînul împărat al turcilor își puse în gînd să se răzbune și să vie, în luna lui mai, cu capul său și cu toată puterea sa împotriva noastră și să supună țara noastră, care e poarta creștinătății și pe care Dumnezeu a ferit-o pînă acum. Dar, dacă această poartă, care e țara noastră, va fi pierdută – Dumnezeu să ne ferească de așa ceva – atunci toată creștinătatea va fi în mare primejdie”¹⁰

În urma celor spuse, aș afirma cu toată certitudinea că Maria Mera este pictorița romîncă care ne-a uimit cu lucrările sale de excepție, ca rod al credinței sale. Este o pictoriță creștin ortodoxă cu har care pictează icoane pe sticlă și ne prezintă fața văzută a nevăzutului. Este cea care încearcă să ne arate că sfinții români sunt atât de prezenți, încât putem avea certitudinea că cerul și pămîntul sunt într-o continuă armonie de-a pururea, în timp și dincolo de timp. Sunt mulți iconari români care, probabil, în viitor, vor fi recunoscuți ca sfinți, dar și mai mulți care își doresc anonimul. Și unii și alții au înțeles că este o condiție veșnică în arta icoanei: se consideră și se prețuiește ca autor, Duhul Sfânt însuși.

Aș încheia cu frumoasele cuvinte ale Mariei Mera în care se ilustrează atât de limpede esența a ceea ce ne transmite domnia sa prin aceste minunate icoane pe sticlă: „Acești sfinți, pentru mine, sunt vii și printre noi. Și am credința că prin prezentarea lor se va trezi în inimile lor acea generozitate și bunătate specifică poporului romîn. Sunt ferm convinsă că aceste icoane își vor găși drumul pentru a fi prezentate în cât mai multe locuri și va trezi în conștiința oamenilor nu dorința de îmbogățire, ci dorința de a lăsa o lume mai bună pentru urmașii lor. Și cel mai important pentru mine, îmi doresc să fie trezit în sufletele și conștiința oamenilor mândria că suntem români, avînd mereu ca exemplu acești sfinți care au fost mândri să își dea viața în numele credinței pentru a fi asemenea Mîntuitorului nostru.”

Doamne ajută așa să fie!

Dr. prof. Iulia CHENDE

¹⁰ Scrisoarea lui Ștefan cel Mare către principii creștini, accesibil online <http://graiesc.md/istoria-moldovei/scrisoarea-lui-stefan-cel-mare-catre-principii-crestini-dupa-victoria-de-la-vaslui-25-ianuarie-1475.html> (6.01.2020).

Argument: Sfințenia omului între fundamentare și provocare

Sfințenia arată omului voia Domnului, unirea deplină, permanentă și veșnică cu Acesta, spre stăpânirea binelui și lipsirea răului și a celui rău. Cele dumnezeiești sunt sfinte și sfințitoare, cele pământești se pot sfinți prin lucrare duhovnicească a poruncilor Domnului. Dumnezeu este Sfântul sfinților, izvor al sfințeniei firilor raționale, îngeri și oameni, în deplină armonie, infailibil, mereu în concordie cu firea văzută și nevăzută, omniprezent, neschimbabil în hotărâri și veșnic prin fire, fără de început și fără de sfârșit, plin nu de Sine ci de smerenie, plin de știință în deplină cunoștință și înțelepciune, liber în deciziile Sale, atotputernic și drept, corect până la capăt și dincolo de toate. De aceea este fericit în chip desăvârșit și plin de iubire, față de Sine, ca Treime iubitoare și față de toată creația. Fiind corect și atent, delicat și condescendent cu „slăbiciunea Sa omul”, îi conferă acestuia puteri din puterile Sale, rațiune din rațiunea Sa, pentru a putea comunica voința cerească Unul altuia, pentru ascultarea unuia de Altul, întru simțirea tainică a inimii, spre comuniune, comunicare, cuminecare și desăvârșire.

Sfințenia Domnului ne cheamă și pe noi la sfințenie, atunci când zice: „sfințiți-vă și veți fi sfinți, că Eu, Domnul Dumnezeu vostru Sfânt sunt” (Levitic 11: 44; I Petru 1: 15-16). Sfințenia Domnului cheamă și absoarbe slăvirea Sa de către puterile cerești. Serafimii cântă-n prezența lui Dumnezeu, Cel bun și Sfânt: „Sfânt, Sfânt, Sfânt este Domnul Savaot” (Isaia 6: 3). Sfântul proroc David, în psalmul său spune: „Sfânt este Domnul, Dumnezeu nostru” (Psalmul 97: 9). Sfințenia Domnului se revarsă în locul Său de pomenire, în legea Sa, în (in)făptu(i)rile Sale, în credințioșia Sa, înțeleasă ca izvor al credinței noastre.

Deasupra tuturor, în toate și peste toate, El este Singurul bun cu adevărat (Marcu 10: 18), mărturisit prin glasul Fiului Său, pe care-L numim la fiecare Sfântă Liturghie „Sfântul sfinților”, în „Sfintele care se dăruiesc sfinților”. Sfințenia Sa întocmește bunătatea Sa și aceasta dă mărturie despre conținutul celei dintâi. Bunătatea Sa ne cheamă la sfințenie și sfințenia noastră se hrănește din bunătatea Sa. Aceasta s-a văzut atât de bine în persoana și lucrarea Dumnezeului, făcut Om pentru noi și pentru a noastră mântuire. Sfințenia Sa ne cheamă pe noi la sfințirea noastră, prin comuniunea Creator-creatură, prin cuminecarea cu Trupul și Sângele Logosului întrupat din mamă fără de Tată, prin nevoiță, prin asceză, prin harul ceresc, credință încredințată și fapte bune ce le urmează acestora. În toată sfințenia Sa, Dumnezeu păzește și prețuiește libertatea cu care și-a înzestrat făpturile Sale raționale.

Chiar dacă suferă nedesăvârșirea voită a multora, respectă libertatea tuturor, întârziind pedagogic, pastoral și părintește, punerea în aplicare a mustărilor Sale lăsate ca efect al încălcării poruncilor Sale. Dragostea lipsită de libertate nu este bine primită, la fel nici binele, nici sfințirea nu pot fi conferite silnic, ci după sau conform cu ardoarea fiecăruia. Sfințenia Domnului răzbate din tot ceea ce lucrează Domnul în și prin sfinții Săi, în lumea Sa, în faptele și înfăptuirile Sale. Sfințenia Sa izvorăște sfințenia mea, și prin silința mea, rămân(ând) liber în continuare de orice constrângere.

Nimeni nu este mai minunat ca Domnul în sfințenie (Ieșirea 5: 11). Prin puterea Sa ne îndreaptă spre sfințenia Sa (Ieșirea 5: 13). Casa Domnului este plină de sfințenia Sa (Psalmul 92: 5). Noi mărim prin laudele noastre sfințenia Sa (Psalmul 96: 12), pentru că ne-a dat porunci spre păzire cu sfințenie (Psalmul 118: 4). Chemarea noastră astăzi este ca să trăim în sfințenia Lui (Luca 1: 75).

Adevărul certifică sfințenia și sfințenia depozitează întregul Adevăr. De aceea ne păzim vasul ființei noastre în sfințenie și-n cinste pentru Domnul (Tesaloniceni 4: 4), pentru a fi nevinovați și curați înaintea Lui. Cerem sfințirea Numelui Său în Rugăciunea Domnească. Ne silim să păzim ziua duminicii ca s-o sfințim. Ne închinăm icoanelor Sale ca să ne sfințim chipul într-o asemănarea noastră cu El. Sfințirea noastră este viața veșnică (Romani 6: 22; I Corinteni 1: 30). De aceea Sfântul Apostol Pavel ne cere să ne ducem sfințirea în procesul realizării ei până la capăt (II Corinteni 7: 1). Voia lui Dumnezeu pentru noi este sfințirea noastră (I Tesaloniceni 4: 3). Trebuie să urmărim pacea Domnului și sfințirea (Evrei 12: 14).

Domnul sfințește altarul de jertfă, cele de pe el, cele din fața și din jurul său, umplându-le cu slava Sa. Cine se atinge de ele se sfințește. Prin Hristos Domnul ne sfințim și viața vremelnică și veșnicia/ înveșnicirea. Încă și Cuvântul lui Dumnezeu ne sfințește (I Timotei 4: 5). Numai Domnul singur conferă sfințenie vieții noastre învăluite în acest timp, dăruit spre sfințire. Potrivit chemării ce ni s-a făcut și alegerii personale în deplină cunoștință, darul lui Dumnezeu lucrează tainic sfințirea în sufletele noastre.

Pr. dr. Ioan Emilian RAZA

Icoana-fereastră spre cer!

Cea mai frumoasă definiție pentru icoană este această metaforă: fereastră spre cer. O definiție cu adevărat inspirată. Elementul comun al tuturor icoanelor este sfințenia persoanelor reprezentate în ele. Tocmai de aceea, icoana are această calitate: de a ne facilita legătura cu Dumnezeu și cu Sfinții Săi. Ființa umană, grație dimensiunii sale spirituale, e însetată de Dumnezeu. Așa se face că omul e într-o continuă căutare. Câtă vreme el caută numai lucruri materiale, e nemulțumit și e mereu însetat. Își dorește cu ardoare un lucru, îl obține (cu mai mult sau cu mai puțin efort) și, inevitabil, după un timp relativ scurt, vrea altceva, altul devine obiectul dorinței sale ardente. Îl obține și pe acela, dar nici așa el nu-i mulțumit și rămâne într-o înfrigurată căutare a ceva nou.

Icoana este o fereastră spre cer, pentru că, rugându-mă Persoanei sfinte care este zugrăvită în icoană, Persoana respectivă se apropie de mine, îmi ascultă păsul și mă ajută să ies din impas; în același timp, eu, cel care mă rog, particip nevăzut, cu toată ființa mea, la sfințenia Persoanei respective, mă împărtășesc de ea, după măsura mea, mă umplu, adică, de sfințenie pe cât pot să încap. Este o comuniune, care mă ajută în desăvârșirea mea și mă apropie și ea, pas cu pas de asemănarea cu Dumnezeu, spre care asemănare sunt chemat și spre care tind, în virtutea chipului divin pe care îl port în mine, prin creație.

Icoana reprezintă un mod aparte de cunoaștere a lui Dumnezeu, Care nu se descoperă numai prin înțelepciunea cuprinsă în teologia cuvântului, ci și prin frumusețea vederii exprimată în arta icoanei, care unește domeniul esteticii vizuale cu cel religios. Artă icoanei, ca expresie a credinței, transmite același adevăr revelat în Biserică, unde arhitectura, pictura, muzica și poezia, devin părți ale unui întreg cadru liturgic.

În icoană, trupul omenesc este eliberat de legile materiei, timpului și spațiului. Redus astfel la formele și proprietățile sale inițiale, originale, chipul omenesc este veșnic și asemenea lui Dumnezeu, care i-a servit drept model. O icoană nu reprezintă deci o realitate a lumii noastre de aici, pământeste. Orice icoană este un fel de fereastră care se deschide spre cer; iar imaginile pe care le vedem pictate aici sunt o realitate care vine de sus. Persoana umană, figura sfântului sau a sfinteii, zugrăvite în icoană sunt, desigur, cele care au trăit pe pământ; le recunoaștem cu ușurință, dar nu le recunoaștem după trup. Căci acum sfinții sunt făpturi cerești, și în cer nimeni nu poate fi recunoscut după trup.

Sfintele icoane au fost cinstite de la începutul apariției lor în Biserica creștină primară, și-i reprezentau pe sfinți și pe Cel ce i-a sfințit, Hristos-Mântuitorul nostru. Prin închinarea înaintea sfintelor icoane, credința, iubirea, pacea, nădejdea, dreptatea își găseau loc în viața credincioșilor de odinioară.

„Icoana, scrie Sfântul Ioan Damaschin în Cele trei tratate contra iconoclaștilor, este o asemănare, un model, o întipăritură a cuiva. Însă icoana nu seamănă întru totul cu originalul, adică cu persoana înfățișată. Altceva este icoana și altceva este originalul; este o deosebire între ele, pentru că aceasta nu este celălalt și celălalt nu este aceasta. Spre exemplu: icoana omului, cu toate că întipărește figura corpului, totuși nu are facultățile sufletești, căci nici nu trăiește, nici nu cugetă, nici nu vorbește, nici nu simte, nici nu se mișcă. Tot astfel fiul, cu toate că este icoana naturală a tatălui, totuși are ceva deosebit față de el, căci este fiu, și nu tată”

*Icoana, ca și cuvântul, este artă liturgică, este parte integrantă a religiei, unul din mijloacele de cunoaștere a lui Dumnezeu, unul din modurile de comuniune cu El. Prin intermediul icoanelor, oamenii contemplează Împărăția lui Dumnezeu și intră într-un dialog direct cu divinitatea, căci așa cum afirma Părintele Dumitru Stăniloae, „icoana reprezintă o veritabilă fereastră prin care omul și Dumnezeu se pot privi față în față”. În iconografie, accentul nu cade asupra personalității artistului, ci asupra chipului sfântului, căutându-se a se exprima cât mai bine semnificația evenimentului pictat. Aceasta se înțelege și dacă ținem cont de faptul că, icoanele exprimă în mod vizibil, cu ajutorul culorilor, Cuvântul lui Dumnezeu, ceea ce a făcut ca în decursul veacurilor, icoana să mai fie numită și *Biblie a neștiutorilor de carte*.*

Cinstirea sfintelor icoane are o valoare educativ-morală. În general, icoanele trezesc, întrețin și întăresc peste tot viața duhovnicească. Ele întăresc credința și aduc un real folos în sporirea evlaviei, fiind un stimulent pentru săvârșirea binelui, a dreptății și a împlinirii dragostei. Pentru viața religioasă-morală, sfintele icoane sunt purtătoare ale îndemnurilor spre împlinirea poruncilor lui Dumnezeu și spre imitarea vieții neprihănite a modelelor al căror chip îl reprezintă, fiind o adevărată călăuză în formarea duhovnicească a credincioșilor.

În urma încercărilor vieții, doamna Maria Mera a fost învrednicită de Dumnezeu să primească darul de a reda chipul sfințeniei într-un mod desăvârșit.

Așadar, să alegem să fim și noi „icoane” vii, pe care Dumnezeu Însuși să picteze culorile vii ale virtuților creștine, înfrumusețându-ne astfel, neîncetat. Până la urmă, creștinii trebuie să viețuiască smerit în mijlocul oamenilor, și chiar prin tăcere, să-i învețe pe ceilalți ceva despre veșnicie, patria unde vor străluci, dacă vor ține până la capăt poruncile lui Hristos.

*Protopop Valentin Ștefan VÂRVA
Protopopiatul Ortodox Român al Reghinului*

Prima expoziție cu Sfinții Români...

Orașul Zlatna, atestat documentar din anul 158 d.Hr., important centru de exploatare a aurului, încă din perioada romană (perioadă în care a primit rangul de municipium și denumirea de Ampellum) găzduiește, începând cu anul 2013, alături de Alba Iulia, o parte din lucrările Congresului Spiritualității Românești, eveniment anual al românilor de pretutindeni.

Ultima ediție, cea de-a XXIII-a, desfășurată în perioada 29 – 30 noiembrie 2019, a fost înnobită de vernisajul unei remarcabile expoziții de icoane a artistei plastice Maria Mera, din Reghin. Cele 100 de icoane expuse, reprezentând sfinți români care s-au jertfit pentru credință și neam, au iluminat și au bucurat ochii și sufletele celor prezenți, la lucrările Congresului, personalități marcante ale diasporei române, delegați ai comunităților românești din țările vecine, reprezentanți ai autorităților, cetățeni ai Zlatnei.

Am crezut mereu că, viitorul se clădește pe cunoașterea trecutului, pe valorificarea învățămintelor pe care trecutul ni le-a oferit. Într-un prezent în care superficialitatea, kitsch-ul, degradarea societății cauzată de ignorarea valorilor culturale și spirituale sunt tot mai evidente, contemplarea unor icoane care reprezintă tot ce a avut mai bun credința românească în istoria ei, aduce un sentiment înălțător de pace, evlavie și recunoștință.

Toți cei care am fost prezenți la vernisajul găzduit de sala de ședințe a hotelului Ranisstorum din Zlatna, printre care îi menționez pe dl. Avram Crăciun, prim-vicepreședinte al Congresului Spiritualității Românești, preot protopop Viorel Porcar din Zlatna, dl. Dumitru Preda, președinte interimar al Congresului Spiritualității Românești, d-na Cornelia Salvan, vicepreședinte, reprezentant al comunității românești din Austria, dl. Ilarie Gheorghe Oprea, președinte de onoare al Asociației Artiștilor Plastici Mureș, dl. Breiler Ștefan, vicepreședinte, reprezentant al comunității românești din Germania, dl. general Mircea Chelaru, vicepreședinte, dl. Radu Rey, președintele Forumului Montan Român, dl. Ioan Curtean de Hondol, consul onorific al statului Belize, dl. ing. Ioan Popa, vicepreședinte, reprezentant al comunității românești din Statele Unite ale Americii, dl. Gheorghe Funar, președintele Partidului România Noastră, dl. Ioan Astaluș, sculptor, reprezentant al comunității românești din Austria, d-na Viorica Adam din Zlatna, cea care a mijlocit prezența în orașul nostru a expoziției d-nei Maria Mera, am trăit un moment de pioasă încântare, de răgaz sufletesc de la grijile cotidiene, din care am ieșit cu conștiința întărită că suntem români și creștini și așa vom fi mereu.

Se spune că, icoanele sunt ferestre deschise către cer. Mai mult decât atât, icoanele Mariei Mera, pe care am fost onorați să le găzduim în orașul nostru, sunt ferestre deschise către istoria noastră, către un trecut încărcat de sacrificiu, glorie și patriotism, dovezi ale persistenței credinței poporului român și ale luptei sale de-a lungul secolelor, trecute pentru unitate națională, dreptul la autodeterminare și păstrarea identității românești.

Ing. Silviu PONORAN, primarul orașului Zlatna

Credință și istorie

Consider această carte „sfântă” pentru că vorbește despre sfinți, ocrotitorii noștri spirituali. Sunt fericită și emoționată că am prilejul să scriu despre autorii acestei valoroase lucrări, cei care au avut inițiativa unicului și mărețului proiect. Este o idee genială să scrii despre viața sfinților martiri ai neamului românesc. Autorii și-au unit eforturile pentru a ne oferi o carte cu peste o sută de icoane, pictură pe sticlă, cu informații valoroase despre viața și sacrificiul celor care au urmat credința în Domnul nostru Isus Cristos. Cartea este o îmbinare impresionantă între credință și istorie.

Este de apreciat colaborarea Părintelui Eugen Bărăian și a tânărului secretar eparhial, Eugen Marian Bărăian, cu Ilarie Gh. Opriș în promovarea artei sacre și nu numai.

Venirea părintelui Eugen Bărăian în comuna Sângeorgiu de Mureș, în parohia noastră, este o binecuvântare, ne-a adus multă pace și lumină. „Omul sfințește locul”, aceste cuvinte se potrivesc în sens propriu. S-a implicat total în viața comunității cu eforturi incredibile, de aceea și sătenii îi sunt alături. Sfânta biserică „Sfinții Împărați Constantin și Elena”, ridicată în acești ani, piatra de temelie s-a pus în anul 2013, este opera domniei sale și bucuria noastră, a tuturor. Suntem fericiți că avem asemenea locaș sfânt care v-a dăinui mulți ani în acest loc minunat. Din momentul terminării construcției, impunătoarea biserică prin sunetele clopotelor ne adună mereu în număr foarte mare, în fiecare duminică și în zilele de sărbătoare la sfânta slujbă.

A fost impresionantă duminica în care a avut loc slujba de sfințire a celor peste o sută de icoane pictate pe sticlă cu sfinții români, ocrotitorii noștri spirituali. Biserica a fost neîncăpătoare, credincioșii s-au bucurat și au admirat icoanele sfinților martiri cei care au apărat credința ortodoxă. Părintele Eugen Bărăian a vorbit cu multă evlavie despre acest moment special săvârșit în sfânta noastră biserică din Sângeorgiu de Mureș.

Mai multe informații despre viața și activitatea sfinților români aflăm din cartea „Sfinți Români” autori: Eugen Bărăian, Ilarie Gh. Opriș, Eugen Marian Bărăian. Cartea de față a necesitat multă străduință și căutări. Acum putem să vedem chipul sfinților martiri ai neamului românesc pictat și alături să le cunoaștem și viața spre folosul nostru sufletesc. Tânărul Eugen Marian Bărăian are marele merit pentru că el ne face cunoscute aceste informații. Ilarie Gh. Opriș a fost cel care a sprijinit promovarea artei și culturii artistice, a încurajat un grup de tineri artiști care au îndrăgit arta picturii pe sticlă, participând, începând din anul 2011 la numeroase tabere de pictură pe sticlă.

Artista Maria Mera este una din cei care a reușit să picteze cu eforturi numai de ea știute, fiind autoarea celor peste o sută de picturi pe sticlă, sfinți ocrotitori ai neamului nostru.

Așa cum sublinia la vernisajul organizat în Galeria de Artă „Unirea”, a Asociației Artiștilor Plastici Mureș, din Târgu Mureș: „Cuvintele de încurajare a unui prieten mi-au schimbat viața”. După modelele create de Ilarie Gh. Opriș, Maria Mera a pictat icoanele sfinților iar Eugen Marian Bărăian a cercetat cu perseverență și minuțiozitate viața și activitatea sfinților români pentru a le cunoaște și noi credincioșii.

Comemorarea a o sută de ani de la Marea Unire, a fost un motiv potrivit pentru carte. Îmbinarea acestor întâmplări fericite cu istoria ne dă o bucurie desăvârșită.

O carte specială care rămâne moștenire din generație în generație, un mare dar pentru cei ce o vor citi. Cărțile sunt viața, sufletul și miezul timpurilor trecute, sunt esența și chintesența unor vieți a celor care au lăsat această moștenire. Din vremuri îndepărtate biserica a reprezentat factorul cultural suprem, cei mai învățați cărturari purtau sutană.

Ca profesor de istorie știu că mulți preoți și-au adus o contribuție importantă la apariția primelor tipărituri, primelor cărți care au propovăduit „Cuvântul lui Dumnezeu”. Biserica a ținut în unitate acest popor în limbă, tradiții și valorile culturii autohtone. Cunoașterea și interesul față de propria istorie reprezintă scutul de nădejde al poporului nostru. În secolul al XVI-lea diaconul Coresi a tipărit la Brașov o zestre de carte unică în lume în acea vreme. Lucrările tipărite de Coresi erau folosite în fiecare biserică din țară într-o limbă literară de care ne bucurăm și astăzi. Se propovăduiau învățăturile morale ale religiei creștine pe înțelesul tuturor, (în sec. XI – XVI în biserică se folosea limba slavonă). Sfântul voievod Neagoie Basarab a rămas în memoria poporului român și a tradiției ortodoxe prin opera sa intitulată „Învățăturile lui Neagoie Basarab către fiul său Theodosie”, prima creație de valoare a literaturii române, un adevărat testament duhofnicesc, pedagogic, filosofic și enciclopedic. Antim Ivireanu, mitropolitul Țării Românești, este considerat alături de diaconul Coresi cel mai mare tipograf din cultura medievală românească, sfântul Simion Ștefan arhiepiscop și mitropolit a „toată Țara Ardealului” în anul 1648 a tipărit la Alba Iulia traducerea în limba română a Noului Testament și în anul 1651, Psaltirea. Mitropolitul Moldovei Varlaam a înființat prima tipografie românească din Moldova, în anul 1640, a fost un mare apărător al unității bisericii ortodoxe. În anul 1643 a tipărit prima carte românească în Moldova, răspândită în toate provinciile românești mai ales în Transilvania contribuind la unirea în cuget și credință a românilor de peste Carpați. Sfântul Ierarh Andrei Șaguna, mitropolitul Transilvaniei, a organizat învățământul primar și mediu românesc în Transilvania, în anii 1848 – 1849 a avut un rol deosebit de important susținând revendicările revoluționarilor români. Marele voievod Ștefan cel Mare a fost nu numai un apărător al credinței creștine ci și un mărturisitor al credinței, prin numărul mare de biserici ridicate. Ștefan cel Mare a zidit biserici și mănăstiri nu numai în Moldova ci și în Muntenia și Transilvania, mărturisind conștiința unității de credință și neam. Le-a înălțat ca mulțumire aduse lui Dumnezeu pentru biruințele purtate.

Autorii acestei cărți, Eugen Bărăian, Ilarie Gh. Opriș și Eugen Marian Bărăian, prin multitudinea informațiilor despre sfinții români au reușit să conștientizeze faptul că nici un sacrificiu nu-i prea mare pentru păstrarea credinței și unitatea neamului.

Emilia OPRIȘ, profesor de istorie, Sângeorgiu de Mureș

Să te împlinești prin faptă!

Timpul nu înseamnă nimic, până când nu trăim o clipă minunată. Pentru mine, acea clipă a fost în anul 2014. Eram într-o excursie în Grecia, organizată de domnul Ilarie Opriș. Suferisem un AVC în luna martie a aceluiași an. Pe ecranul minții, când dau timpul înapoi, e viu momentul în care mă rugam Creatorului să îmi revin, să îmi pot mișca mâna dreaptă, să mă pot sprijini pe picior, și să umblu din nou, fără cadru. Neputința era dureroasă și de neînțeles pentru mine. Trăisem o viață grea, cu un fost soț dificil, reușisem să îmi motivez ambii copii să își termine facultatea, și deja aveau drumul lor, și eu eram în imposibilitatea de a-mi simți și mișca partea dreaptă a corpului. Temerile, că voi deveni o povară pe umerii copiilor, mă copleșeau, teama că le voi întrerupe cursul firesc al drumului lor în viață, m-au determinat, cu lacrimi în ochi, să mă rog Tatălui Cereș, să îmi ofere măcar 5 ani de viață, în care să simt că trăiesc, să fiu cât de cât fericită, să nu devin o povară pentru copiii mei.

Și, pentru mine miracolul s-a întâmplat în Grecia. Îmi revenisem bine după tratament; nu voi putea niciodată să mulțumesc destul celor de la serviciul de primiri urgențe din Târgu-Mureș, pentru profesionalismul de care au dat dovadă.

La insistențele unei prietene, iată-mă la vernisajul de pictură al cunoscutei artiste plastice din Cluj, Voichița Cecălăcean, vernisată în Muzeul Muntelui Olimp din stațiunea Leptokaria. La intrare, mi-a atras atenția o pictură, reprezentând un cioban pe un vârf de deal, ținând mâna la gură. Era atât de realistă pictura, încât m-a impresionat. Intră domnul Opriș și spune: voi repeta cuvintele marelui nostru pictor, sculptor și scriitor Ioan Vlasiu: „oamenii se împart în două categorii, cei după care nu rămân decât două rânduri scrise de un străin pe o cruce, și creatorii. Priviți această lucrare, este a regretatului pictor dr. Liviu Ștef, care de câteva luni nu mai este printre noi, dar de câte ori vom privi această lucrare ne va încânta ochii, inima și sufletul”.

Au fost cuvinte care mie mi-au schimbat întreaga viață, pentru că, atunci, ca într-un fel de taină sau viziune, mi-am dorit să învăț să pictez. A durat încă câteva luni până să mă înscriu în Asociația Artiștilor Plastici Mureș, să încep să aștern culorile pe pânză, și în timp, să particip la expoziții de grup, și apoi personale.

Și, cum se spune că un miracol nu vine niciodată singur, în 2017, domnul Ilarie Opriș, împreună cu domnul părinte Bărăian Eugen, organizează o tabăra de pictură în Sângeorgiu de Mureș. Pentru mine, a fost o experiență de neuitat.

Când am privit modelul pentru prima dată, am avut senzația că sfinții îmi judecă tot trecutul. Parcă toate greșelile din trecut erau în mintea mea, astfel încât nu am reușit să pictez nici măcar o icoană, doar am stat și am lipit foița de aur pe lucrările colegilor mei.

În toamnă, domnul părinte Bărăian, a invitat un profesor universitar, și acesta ne-a spus că icoanele sânt ferestre deschise spre cer, prin care noi privim și sântem văzuți de sfinți. Acela a fost momentul în care am decis, că trebuie să învăț să îi pictez. Studiind mai târziu viețile sfinților români, am înțeles că aceștia și-au dat viața în numele credinței; pentru ei li se părea nu un sacrificiu să își dea viața, ci o bucurie să fie asemeni Mântuitorului nostru Iisus Hristos. Ei au văzut ceea ce ochii noștri nu au văzut, au văzut veșnicia de pe celălalt tărâm, cel spiritual.

Organizarea unei tabere de pictură de către domnul Ilarie Opreș și preotul Eugen Bărăian cu sfinți români în 2018, m-a determinat să le citesc viețile și să îmi doresc să îi pictez, pentru a fi readuse la viață idealurile și credința lor.

Datorită faptului că în acest an se împlinesc 100 de ani de la semnarea Tratatului de la Trianon, în care se recunoaște pe plan internațional Unirea Transilvaniei cu Țara Românească, m-a determinat să pictez aceste lucrări, pentru a ne reaminti ce înaintași de excepție avem, sântem urmașii unor sfinți prin idealurile și suferințele lor în numele credinței, și poate, datorită lor să mai lăsăm ceva din fuga aceasta după avuții, care oricum sânt efemere și trecătoare pe acest pământ, și să ne întoarcem ochii și spre semenii noștri mai puțin norocoși, să îi ajutăm cum putem, pentru că, adevărata avere ne-o strângem în cer și nu pe pământ.

Am pictat aceste icoane cu sufletul. O mână nevăzută mi-a condus firul acela subțire de pensulă pentru a reda chipurile acestor sfinți. Priveam modelul și aveam senzația că sfântul respectiv îmi spune cum ar trebui să fie pictat, pentru că, în momentul în care cineva și-ar înclina genunchii în fața lui, chiar, și cu o scurtă rugăciune, să fie încredințat că, un miracol se va întâmpla în viața lui, așa cum și mie mi s-a întâmplat. Să vezi cu un singur ochi, să ai dureri de nedescris la celălalt, și totuși să poți transmite și celorlalți o fărâmbă din credința ta, mi se pare un adevărat miracol, ceea ce le doresc tuturor. Și mai ales, oriunde li se vor duce pașii pe cărările vieții, dacă își vor reaminti de cei ce și-au dat viața în numele credinței pentru ca noi să fim azi, aici.

Realizarea prin intermediul domnului Opreș, și a domnului părinte Bărăian, a acestor lucrări, scopul dorinței mele a fost atins: să trezească sentimentele de bunătate și generozitate din sufletul privitorului, și să îi trezească conștiința mândriei că sântem romani.

Aș dori, pe această cale, să le mulțumesc celor care au avut amabilitatea să își scrie impresiile lor în acest album, Domnului Opreș pentru toate modelele selectate, și mai ales pentru munca, și dăruirea dânsului în realizarea albumului, și viziunea

dânsului legată de sentimentele de mândrie națională, aceste lucrări și această carte, nu ar fi fost scoase la lumină.

Atunci când am văzut încântarea și bucuria sufletească cu care au fost privite aceste lucrări la primul vernisaj de pictură, realizat datorită prieteniei dintre mine și doamna Viorica Adam din orașul Zlatna de lângă Alba Iulia, bucuria Domnului primar Silviu Ponoran, pentru că putea oferi invitaților săi din toata lumea la al 23-lea Congres al Spiritualității din orașul Zlatna, un moment frumos.

Clipele de aleasă trăire spirituală, și înălțătoare, trăite de invitații de la vernisajul organizat la Cluj-Napoca, în clubul de la Teatrul Național, de doamna Mariana Enache și președinta Asociației Artiștilor Plastici din Cluj, doamna Dorina Pop, ascultând cuvintele de caldă apreciere ale distinsei doamne prof.dr.Iulia Chende și preot dr. Raza Ioan, am simțit cumva că pot avea mulțumirea sufletească de a fi realizat ceva deosebit în viață.

Această expoziție, va fi intinerantă în țară, dar și peste hotare. Am primit mai multe invitații, și sânt ferm convinsă că acești sfinți sânt printre noi, acum, și ocrotesc Romania. Această convingere puternică o am, și acum, deoarece la vernisajul din Zlatna am avut privilegiul să îl întâlnesc pe distinsul domn profesor Gheorghe Funar, care în cuvântul luat la Zlatna, și la Cluj, a subliniat faptul că, noi Romanii sântem credincioși de peste 6000 de ani, înainte de nașterea Mântuitorului Iisus Hristos.

De fiecare dată, când am avut nevoie să duc și să organizez această expoziție, în diferite locații, am avut sprijinul unor prieteni adevărați, cum ar fi Marian Crișan și soția sa Raluca, Simionca Gavril și soția lui Georgeta, Alin Păcurar cu mama sa Eugenia Păcurar, prieteni buni de ani de zile, alături și la bine și la rău, și nu pot mulțumi îndeajuns copiilor mei David Alexandru și Maria, pentru dragostea lor și ajutorul primit.

Le doresc tuturor celor care vor citi această carte să îi ajute Tatăl Ceresc, Sfânta Fecioară Maria, și Domnul nostru Iisus Hristos, împreună cu toți Sfinții Români.

Să aibă parte de tot ce își doresc în viață, și să aibă parte de miracole așa cum am avut și eu.

Maria MERA, Asociația Artiștilor Plastici Mureș

Argument

Într-un univers social grav afectat de flagelul secularismului, care sacrifică întregi culturi în numele „progresului”, într-o societate marcată de haos axiologic și relativism moral, unde ființa umană, printr-o auto-suficiență naivă, consideră că are toate răspunsurile, exemplul luminos al sfinților acționează precum o făclie călăuzitoare. Sfinții, în calitatea lor de prieteni ai lui Dumnezeu (cf. Efeseni, 2, 19) și frați desăvârșiți ai noștri, oferă paradigma de viațuire creștină virtuoaasă. În agora contemporană, unde este căutat cu orice preț puterea, prevalența în fața semenilor și câștigul material, exemplul acestor oameni, care au preferat sfințenia „în toată petrecerea vieții” (I Petru 1, 15), ne frapează: ei renunță la această luptă absurdă, se lasă înfrânți de bună voie, tocmai prin aceasta devenind biruitori.

Sfinții sunt cei care au înțeles cel mai bine care este adevărata luptă a vieții noastre aici pe pământ, potrivit cuvântului Sfântului Apostol Pavel: „lupta noastră este împotriva începătorilor, împotriva stăpâniilor, împotriva stăpânilor în tineretului acestui veac, împotriva duhurilor răutății, care sunt în văzduh” (Efeseni 6, 12), iar miza ei, crucială – veșnicia petrecută în Împărăția lui Dumnezeu.

Credința poporului român creștinat, născută și cultivată prin predica Sfântului Apostol Andrei și prin lucrarea misionarilor creștini, vorbitori de limbă greacă și latină, a rodit duhovnicește mai ales în mulțimea sfinților martiri, a sfinților cuvioși din mănăstiri, schituri și sihăstrie, în mulțimea sfinților ierarhi păstori de eparhii sau a domnitorilor sfinți, apărători ai patriei și ai credinței. În cadrul Bisericii Ortodoxe Române, primele canonizări au avut loc abia în anul 1950, în ciuda vechimii Bisericii românești și a prezenței sfinților în sânul neamului românesc. În deceniile de după obținerea autocefaliei, în anul 1885, pe măsură ce Biserica Ortodoxă Română își pune în rândul lucrurilor, apăreau noi generații, mai bine pregătite din punct de vedere teologic și istoric, se dezvoltau și la noi studiile de istorie bisericească, iar istoricii aduceau noi mărturii privind trecutul românesc.

Din acest motiv, nu este întâmplător faptul că primul studiu sistematic legat de chestiunea sfinților români apare abia în anul 1945, fiind semnat de ilustrul profesor sibian Liviu Stan. Cartea acestuia, intitulată „Sfinții români”, este o piatră de hotar în ceea ce privește problema canonizării sfinților români, deschizând drumuri care sunt urmate până în ziua de azi. Treptat, după Revoluția eliberatoare din decembrie 1989, Sfântul Sinod a adăugat alți sfinți români calendarului, astfel încât, astăzi, avem în fiecare lună a anului pomenirea mai multor sfinți autohtoni.

Însă limitarea cetei sfinților la listele din sinaxare este o percepție greșită: fără îndoială că numărul real al sfinților a rămas învăluit în taină, a rămas necunoscut.

Sfântul Simeon Noul Teolog, marele Părinte al Bisericii Răsăritului, ne încredințează de existența neîntreruptă a lanțului de aur al sfințeniei, în care fiecare sfânt, cunoscut sau necunoscut, alcătuiește o verigă, prin intermediul căruia este transmisă moștenirea primită și generațiilor următoare. Așadar, am putea spune că însăși credința de astăzi a poporului român se datorează sfinților, care, prin exemplul personal convingător, prin veracitatea vieții lor, dedicate întru totul Domnului Hristos, au făcut capabile sute de generații să primească și dăruiască pe mai departe comoara Tradiției creștine pe aceste meleaguri.

Este un truism să afirmăm că lumea de astăzi este nesigură: întotdeauna, în decursul istoriei, existența omului și a societăților a fost fragilă și supusă schimbărilor. Dar, în ceea ce privește realitățile românești, momentul istoric în care se află națiunea noastră este, într-adevăr, unul critic, datorat mai ales dezbinării, urmare mai ales a unei uitări, care se poate dovedi dezastruoasă: uitarea faptului că Dumnezeu are un plan atât cu întreaga lume, cât și cu națiunea noastră. Ceea ce i-a ținut laolaltă pe strămoșii noștri, în marile lupte pe care au fost nevoiți să le ducă, a fost încrederea în milostivirea și puterea salvatoare a lui Dumnezeu, singura care ar putea asigura existența fericită viitoare a poporului. De aceea, considerăm foarte oportună apariția unei cărți dedicate sfinților români, înaintași de-ai noștri, care, prin pilda lor de credință, ne edifică pe noi, cei adesea dezorientați, care căutăm ajutor acolo unde nu-l vom putea afla vreodată.

Volumul de față oferă posibilitatea unei cunoașteri temeinice a sfinților români: atât în cuvânt, citindu-le viețile, cât și în imagine, văzând frumoasele lor icoane, realizate pe sticlă, de altfel, o prezență venerabilă în evlavia românilor din Transilvania. Sfinții prezentați în acest volum au fost ordonați potrivit felului în care sunt pictați și pe zidurile sfintelor biserici: în absida altarului ierarhii, în naos muceniciei, iar în pronaos cuvioșii.

Anul 2018 a fost un răstimp în care ne-am amintit cu emoție de măreața izbândă de la Alba Iulia, unde, în urmă cu o sută de ani, visul secular al românilor de pe ambele părți ale Carpaților a devenit realitate: Unirea într-un singur stat național, unitar și indivizibil. Cu acel prilej, „bătrânul nației”, George Pop de Băsești, președintele Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, rostea următoarele cuvinte: „Vrem să zdrobim lanțurile robiei noastre sufletești, prin realizarea marelui vis al lui Mihai Viteazul: unirea tuturor celor de o limbă și de o Lege, într-un singur și nedespărțit Stat Românesc. Lăsați-vă pătrunși, fraților, de fiorii sfinți ai acestui strălucit praznic național și, în cea mai deplină și frățească armonie, să clădim temelile fericirii noastre naționale viitoare”.

Pe noi, românii și creștinii din ziua de astăzi, această mărturie tulburătoare a acestui mare bărbat al Unirii nu trebuie să ne lase indiferenți: noi trebuie să luptăm cu toată energia noastră pentru propovăduirea Evangheliei și, prin muncă, să contribuim la propășirea poporului român, binecuvântat de Dumnezeu cu atâtea daruri, ce așteaptă încă să fie valorificate. Însă, în aceste eforturi ale noastre, noi nu suntem singuri: sfinții români, din cer, veghează asupra noastră, aducând neincetat rugăciuni Preasfintei Treimi, protejându-ne și fortificându-ne în fața obstacolelor pe care le întâmpinăm. Parafrazând cuvintele lui George Pop, vom spune: pe exemplul vivifiant al sfinților români, să clădim temelile fericirii noastre viitoare.

Eugen-Marian BĂRĂIAN

Pictura pe sticlă

Comori neprețuite, plămădite din sufletul, credința și harul țaranului român, icoanele pe sticlă sunt unele dintre cele mai valoroase și originale producții ale artei populare românești. Caracterizate prin ineditul și farmecul lor, prin sinceritatea sentimentului și prin calitatea imaginii plastice, icoanele pe sticlă continuă și astăzi, la mai bine de două secole de la apariția lor, să ne delecteze și să ne uimească.

Meșteșug popular practicat aproape în exclusivitate în Transilvania, în centre rurale și urbane, începând din secolul al XVIII-lea până între cele două războaie mondiale, renăscând astăzi, asemenea păsării Phoenix, din propria-i cenușă, icoana pe sticlă este un capitol aparte al artei populare românești, singurul gen al acesteia în care pictura se manifestă ca factor independent, fără a fi subordonată unui scop ornamental.

Pătrunderea și apoi răspândirea picturii pe sticlă pe teritoriul Transilvaniei a fost posibilă datorită peisajului social, politic și religios aparte al secolului al XVIII-lea în Europa, dar și unor schimbări de ordin economic specifice epocii și zonei. În Transilvania, ca și în celelalte regiuni ale Europei Centrale - Austria, Boemia, Slovacia, Bavaria, Moravia, Silezia, apariția picturii pe sticlă a fost condiționată, în egală măsură, și de unele progrese tehnice remarcabile, precum dezvoltarea a manufacturilor de sticlă.

Evoluția pe tărâm românesc a meșteșugului picturii pe sticlă s-a datorat însă, țăranilor de la Nicula care l-au preluat, l-au dezvoltat și mai târziu, l-au răspândit în întreaga Transilvanie. Adevărat leagăn al icoanei românești pe sticlă, Nicula a jucat un rol esențial în dezvoltarea și răspândirea picturii pe sticlă. Ieșirea din anonim al acestui mic sat din inima Transilvaniei se datorează minunii săvârșite în anul 1699, când icoana făcătoare de minuni a Maicii Domnului din biserica mănăstirii Nicula, pictată de preotul ortodox Luca din Iclod, ar fi lăcrimat zile în șir. Modesta localitate din vecinătatea Gherlei devine loc de pelerinaj pentru credincioșii de pretutindeni, în timp ce icoana miraculoasă va deveni prototip al numeroaselor icoane-talisman comercializate acolo.

Dacă primele icoane pe sticlă vândute pelerinilor au fost produse în centrele europene specializate în pictura pe sticlă, ulterior tot mai mulți țărani niculeni au deprins meșteșugul și l-au practicat, astfel că în scurt timp la Nicula se picta aproape în fiecare casă.

Spre sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui de-al XIX-lea, când meșteșugul iconarilor niculeni a ajuns la supraproducție, mulți dintre aceștia au început să-și vândă icoanele dincolo de granițele satului sau chiar să migreze în scopul de a evita concurența consătenilor. Ei se vor stabili în diverse zone ale Transilvaniei, unde vor pune bazele unor noi centre, în care meșteșugul picturii pe sticlă va evolua de la stadiul de simplă îndeletnicire casnică la acela de meșteșug specializat. Cele mai importante zone și centre au fost Țara Bârsei (Șcheii Brașovului), Țara Oltului (Făgăraș, Arpașul de Sus, Cârțișoara), Valea Sebeșului (Laz, Lancrăm), Alba Iulia (Maierii Albei Iulia) și Mărginimea Sibiului (Săliște, Vale).

Din punct de vedere tehnic, icoanele pe sticlă prezintă particularități ce le detașează net de icoanele pe lemn. În alcătuirea lor intră materiale diverse, precum sticla sau „glaja” folosită ca suport, culorile obținute prin frecarea pigmentilor (denumiți în funcție de zonă „farbe”, „fește”, „văpseli” sau „văcsele”) cu lianți (preparați din gălbenuș de ou, clei din oase de iepure sau piele de oaie, ulei de in și oțet sau fiere de bou), lemnul din care se confecționează rama și capacul de protecție.

Procesul de pictare pe sticlă începea cu conturarea elementelor compoziționale („răzăluitul”, „urzeala” sau „scurul”), continua cu trasarea desenului interior („umbrăritul”) alcătuit din liniile albe sau contrastante ale faldurilor („lumini” sau „blicuri”) și cu colorarea suprafețelor („umplutul”), pentru ca, în final, să fie aplicată foița metalică aurie utilizată pentru aureole, fond sau diverse decorații.

La realizarea icoanelor pe sticlă meșterii foloseau o serie de instrumente, de cele mai multe ori confecționate de ei înșiși: pensule, condeie, pene de găscă, penițe, bățul de pictură (malștoc), lespeda și piatra dură pentru frecarea culorilor („lufăr” sau „chisălog”), vase pentru păstrarea culorilor etc.

Desenul pe sticlă se realiza după niște modele numite, în funcție de zonă, „izvoade”, „forme”, „tipare” sau „mătării”. Destinate copierii succesive, acestea se confecționau din hârtie groasă mai rezistentă, care se ungea cu petrol, ulei vegetal sau grăsime animală și apoi se usca la soare.

Dacă în ceea ce privește meșteșugul, icoana pe sticlă poartă amprenta Occidentului de unde a fost importată tehnica picturii pe sticlă, sub aspect tematic, iconografic și stilistic ea aparține Orientului, mai exact sferei de influență bizantină, Transilvania fiind singurul teritoriu în care pictura pe sticlă adoptă iconografia ortodoxă. Explicația constă în faptul că, în majoritatea lor, fără pregătire artistică, dar dăruiți cu credință și har, pictorii țărani au folosit ca sursă de inspirație tot ceea ce, la acea epocă, însemna imagine religioasă: pictura murală și iconostasele bisericilor, xilogravurile populare ori grafica tipăriturilor care circulau în zonă.

Cu timpul, tematica icoanelor pe sticlă va deveni din ce în ce mai complexă. Frecvent reprezentat, Mântuitorul apare în multiple ipostaze, în timp ce chipul Maicii Domnului prilejuiește unele dintre cele mai frumoase și valoroase producții ale genului.

De o mare atenție se bucură și reprezentările sfinților protectori și taumaturgi, țăranii având credința că harul sfântului din icoană se revarsă asupra celor care îl cinstesc.

Astfel, Sfântul Nicolae aduce noroc și îi ocrotește pe cei săraci, Sfântul Ilie aduce ploaie, apără de trăsnet și ocrotește recoltele, Sfântul Gheorghe și Sfântul Ioan apără recoltele și vitele, Sfântul Haralambie protejează împotriva bolilor. La fel de iubiți și prețuiți sunt Sfinții Arhangheli Mihail și Gavriil, Sfânta Paraschiva, Sfinții Petru și Pavel, Sfinții Împărați Constantin și Elena și mulți alții.

Marea majoritate a icoanelor pe sticlă sunt producții anonime, autorii lor fiind ori neștiutori de carte, ori, cu siguranță modești ca toți făuritorii de lucruri sfinte. Cu toate acestea, spre mijlocul secolului al XIX-lea își fac apariția o serie de zugravi talentați, tot mai conștienți de propria lor valoare, care încep să-și semneze și să-și dateze producțiile, menționând uneori și locul lor de obârșie, precum: Ioan Pop zugrav din Făgăraș, Savu Moga zugrav din Arpașu de Sus, Matei Țămforea din Cârțișoara, pictorii din familia Poienaru sau Pavel Zamfir zugrav din Laz. Fie semnate, fie nesemnate, creațiile lor sunt remarcabile prin laconismul liniilor și cromatica nobilă și sobră, sunt emoționante prin simplitatea și frumusețea ce o degajă. Ele sunt zugrăvite cu acea știință și cu acea discreție, proprie țăranului român, despre care cercetătorul și colecționarul Ion Mușlea spunea: „Cel ce poate da așa ceva, este hotărât lucru un artist”.

Începând cu finele secolului al XVIII-lea și până în zilele noastre, istoria icoanei românești va fi martora unui fenomen unic, ce constă în continuitatea neîntreruptă a zugrăvitului pe sticlă în satul Laz de pe Valea Sebeșului, unde familia de zugravi Poienaru a perpetuat acest meșteșug, transmițându-l din generație în generație. Această filiație artistică extinsă pe o perioadă de două secole și jumătate, în care au activat cel puțin 12 iconari (3 dintre aceștia fiind contemporani), constituie, cu siguranță, un veritabil fenomen - așanumitul fenomen „Poienaru”.

Frumusețea autentică și unică, în felul ei, a icoanelor pe sticlă face ca acestea să fie apreciate și astăzi, atât în țară cât și în tot mai multe locuri de pe glob, ceea ce explică interesul tot mai crescut al artiștilor și al publicului larg pentru pictura pe sticlă.

Faptul că tot mai mulți artiști îmbrățișează meșteșugul vechilor iconari dovedește că ei sunt pe deplin conștienți de valoarea acestei moșteniri, precum și de necesitatea de a o transmite, la rândul lor, urmașilor. Acest lucru ne dă îndreptățeste să vorbim despre pictura pe sticlă din România ca despre un fenomen încă viu, care are nu doar trecut și prezent, ci și viitor.

Dr. Olimpia COMAN-SIPEANU
Expert în restaurarea picturilor și artă veche românească